

ÄR VERKLIGEN BYSLÄTTFYNDET EN BARKKANOT?

I Basil Greenhill's: Archaeology of the Boat(London 1976)grupperas båtbyggerikonstens fyra "rötter:" 1)flotten och flottbåten, 2)skinnbåten, 3)barkkanoten och 4)den urholkade stamkanoten.

Om den tredje roten, barkbåten, nämner Greenhill att den särskilt förbundits med Nordamerikas indianer, speciellt i Ottawadalen(Kanada), men även funnits på andra ställen: Australien, Sydamerika, Afrika, Sibirien och Indonesien. Mindre känt, även i Skandinavien, är att det finns ett fynd i Sverige som betecknats som en barkbåt eller barkkanot. Det gjordes 1934 i Viskans dalgång i Byslätt(Horred), Istorps socken, Marks härad i Västergötland och har inv nr 46 455 på Göteborgs Arkeologiska Museum, GAM, där de här anförda uppgifterna samlats. Fyndet har varit utställt men också länge magasinerats tillsammans med en rad märkliga arkeologiska fartygsfynd, inkl Äskekärrskeppet och de stora stockbåtarna från Låsby och Kvilled. I framtiden får dessa fynd sannolikt en fristad i det nya båtmuseet vid Lilla Bommen i Göteborg.

Men Byslättyfyndet är ett problematiskt fynd. De fragment som nu finns är mycket illa åtgångna, trots att de förmodligen konserverats.

Fyndförhållandena finns beskrivna i C G Wenners Årsvarvighet i Viskan subrecenta delta Geol Fören Förhandl bd 60 1938 och The deltas and terraces of the River Viskan between Berghem and Horred Geogr Annaler 1950. Något pollendiagram kunde inte användas för dateringen. Sannolikt går det inte heller att nu utnyttja C-14 metoden.

Det var en slump att farkosten överhuvudtaget observerades. Fyndet gjordes vid schaktning för en bro och vissa delar hade troligen redan grävts bort. Stävar saknades sålunda och av spant fanns bara tre små stumpar. Kanoten kom på museet sedan att placeras i monterlådan direkt på sin omgivande jordbädd.

Vissa uppgifter som nu inte kan bekräftas tyder på användning av järnspik och läderrester under spanten(Ett analysresultat förnekar f ö tanken på läderrester). Enligt kopia av brev till Henrik Thrane vid Nationalmuseet i Köpenhamn från Olle Lindqvist vid GAM(museets arkiv)skall Johan Ålin 1934 ha uppfattat farkosten som en mycket tunn stockbåt. Olle Lindqvist förnekat emellertid detta med emfas i brevet.

Ove Olsson vid botaniska institutionen vid Göteborgs universitet har vidare på uppdrag av prof C.A. Moberg analyserat trä och bark och betecknar proverna som av alm(Ulmus glabra). En annan uppgift talar om gran!

Farkosten från Byslätt har tidigare försetts med följande etikett:

"Båten är i sitt nuvarande skick ca 3,5 m lång. De två spantresterna(troligen hasselkäppar)är naglade till"kanoten"med järnspik. Läderrester under ena spantet antyder att båten invändigt kan ha varit helt klädd med läder. I samma lager som och i närheten av "kanoten"påträffades en krökt, bearbetad trästock, som kan tänkas ha tillhört en eventuell stabiliseringsanordning. "Kanoten" påträffades inlagrad i ett tidigare delta av Viskan. Inbäddningen torde enligt C G Wenners geologiska undersökningar ha skett efter ca 700 f Kr men före ca 1000 e Kr."

Här nämns inte barken!

Och om barken s a s endast varit kvar sittande på en stockkanot eller om den faktiskt givit båten dess form är oklart. Lådrets funktion verkar också synnerligen mystisk.

Greenhill har kanske givit nyckeln till en alternativ tolkning av barkrester-na. Till att börja med nämner han(s 25) att "builders of Bridgwater River flat-ners in Somerset in the last century made the side of the flatners of elm, because it was cheap and readily available in the sizes needed for the work. ("under förra århundradet gjorde byggarna av s k flatners-båtar i Bridgwater River, Somerset, sidorna av båten av alm eftersom den var billig och lätt tillgänglig i de storlekar som behövdes för arbetet.")

Kan en motsvarande situation ha varit aktuell för byggaren av Byslätt-båten? Om en torvbåt, också från Somerset, berättar Greenhill vidare(s 37) om dess byggare, att han "clearly revealed one of the factors in the origin of clinker construction in that i did not bother to smooth off the upper edges of his lower strakes, which is not necessary, but left them rough and with the bark still on them ("tydligt avslöjade en av grunderna för klinkkonstruktionens ursprung i det att han inte brydde sig om att jämna till överkanten på sina nedre bordgång-ar, vilket inte heller är nödvändigt, utan lämnade dem som de var, obehandlade och med barken fortfarande kvar.")

Sannolikt stundar nya undersökningar av Byslättfyndet!

CW(Sthlm)